

Vergaderjaar 1993–1994

23 247

Wijziging van de Auteurswet 1912 en de Wet op de naburige rechten in verband met de richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 19 november 1992, PbEG 1992, L346/61 betreffende het verhuurrecht, het uitleenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van de intellectuele eigendom

Nr. 7

EINDVERSLAG

Vastgesteld 7 maart 1994

Na kennisneming van de memorie van antwoord en de daarbij behorende nota van wijziging hadden verscheidene fracties uit de vaste Commissie voor Justitie¹ de behoefte nog vragen te stellen en opmerkingen te maken.

Onder het voorbehoud dat de regering de vragen tijdig zal hebben beantwoord, acht de commissie de openbare beraadslaging over dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

1. HOOFDLIJNEN VAN HET WETSVORSTEL

De leden van de CDA-fractie dankten de regering voor de beantwoording van hun vragen in de memorie van antwoord en de nota van wijziging die mede naar aanleiding van hun opmerkingen is ingediend. Op enkele onderdelen wensten deze leden nader met de regering van gedachten te wisselen. Zij hoopten overigens dat het wetsvoorstel spoedig plenair zal kunnen worden behandeld. Deze leden hadden met gemengde gevoelens kennisgenomen van de beantwoording van de vragen over de positie van de bibliotheken die geacht worden – althans wegens de directe gevolgen voor de rijksbegroting – onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen te vallen. Zij concludeerden dat verschillen in bestuurlijke verhoudingen de doorslag in het verschil in behandeling hebben gegeven, hoewel de waardering van de doelen van alle bibliotheken gelijk is. Met dit laatste stemden zij overigens volledig in. Hoewel zij bereid waren met de spanning tussen de bestuurlijke verhoudingen en de gevolgen voor de begroting in te stemmen, meenden zij toch dat de regering lichtvaardig voorbij gaat aan de financiële gevolgen voor andere overheden. Bij de overheveling van de gelden voor het openbaar bibliotheekwerk naar de fondsen kon (en is) immers geen rekening gehouden worden met het invoeren van een leen- en verhuurrecht. Daarom zou ook de redenering gevolgd kunnen worden dat de fondsbeheerders ook met directe gevolgen voor de begroting van hun fondsen geconfronteerd worden. Ook voor deze bibliotheken is dus sprake van een kostenverhoging, die budgettair opgevangen zal moeten worden. Naar aanleiding van de redenering betreffende de onderwijsbibliotheken vroegen zij waarom de

¹ Samenstelling:

Leden: Stoffelen (PvdA), V. A. M. van der Burg (CDA), Vacature (CDA), Schutte (GPV), Korthals (VVD), Wiebenga (VVD), Laning-Boersema (CDA), Dijkstal (VVD), Vermeend (PvdA), Brouwer (GroenLinks), Kohnstamm (D66), Woiffensperger (D66), ondervoorzitter, Swildens-Rozendaal (PvdA), voorzitter, Van Traa (PvdA), De Hoop Scheffer (CDA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Van de Camp (CDA), Biesheuvel (CDA), Jurgens (PvdA), Koffeman (CDA), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Zijlstra (PvdA), M. M. van der Burg (PvdA).

Piv. leden: Apostolou (PvdA), Willemse-van der Ploeg (CDA), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), J. T. van den Berg (SGP), Koetje (CDA), Dees (VVD), Te Veldhuis (VVD), Van der Heijden (CDA), Vliegthart (PvdA), Sipkes (GroenLinks), Scheltema-de Nie (D66), Groenman (D66), Van der Vaart (PvdA), Middel (PvdA), Tegelaar-Boonacker (CDA), Bijleveld-Schouten (CDA), Doelman-Pel (CDA), Hillen (CDA), Stermerdink (PvdA), Vreugdenhil (CDA), Leerling (RPF), Van Nieuwenhoven (PvdA), Van Heemst (PvdA).

regering er dan niet voor heeft gekozen de door de Minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur gesubsidieerde landelijke bibliotheken hetzelfde te behandelen. Zij verwezen bij voorbeeld naar de bibliotheken voor blinden. Consistentie kan de regering niet worden verweten. Gaarne kregen zij hierop een afdoende antwoord. Als de regering consequent wil zijn, dan zouden ook de bibliotheken die onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen vallen, onder hetzelfde regime als de openbare bibliotheken moeten vallen. Zeker in het licht van de discussie over de bestuurlijke verhoudingen in het onderwijs zou dat zelfs een passende invulling kunnen zijn. Gaarne kregen deze leden een nadere reactie van de regering.

Uit bijlage 1 bij de memorie van antwoord (bladzijde 16) maakten de leden van de CDA-fractie op dat de situatie in Duitsland vergelijkbaar is, zij het dat de Länder de verantwoordelijkheid voor betaling van de bibliotheken van de lokale en regionale overheden hebben overgenomen. De aan het woord zijnde leden hadden zich afgevraagd of een soortgelijke constructie in hun denkbeelden over bestuurlijke verhoudingen zou passen. Zij waren tot de slotsom gekomen dat dit niet het geval is.

De leden van de CDA-fractie hadden met verbazing gezien dat het onderdeel «computerprogramma's» zonder nadere toelichting in dit wetsvoorstel is opgenomen. De toelichting was in een ander wetsvoorstel enigszins aanwezig, maar ook in dit kader achtten zij een toelichting nodig. Naar hun mening moet thans verklaard worden waarom er voor computerprogramma's voor een absoluut verbodsrecht wordt gekozen. Het wetsvoorstel krijgt nu immers drie regimes, namelijk een voor geschriften, een voor computerprogramma's en een voor de overige informatiedragers. Gaarne zagen zij de noodzaak van drie regimes in het kader van dit wetsvoorstel toegelicht, mede tegen de achtergrond van de kanttekeningen bij het tijdelijk verbodsrecht.

De leden van de PvdA-fractie hadden met belangstelling kennisgenomen van de uitvoerige memorie van antwoord. In hoofdlijnen konden zij zich verenigen met het wetsvoorstel en de gegeven toelichting.

De leden van de VVD-fractie hadden met belangstelling kennisgenomen van de memorie van antwoord.

Gelet op het voorgestelde artikel 15c, derde lid vroegen deze leden de regering nader in te gaan op de achtergrond en het doel van de regeling waarbij ministers de leenrechtvergoeding van onder meer wetenschappelijke bibliotheken vaststellen, in plaats van die vaststelling te laten vallen onder de algemene bevoegdheid van de op te richten stichting. En, in verband met de opmerkingen van «UKB», het samenwerkingsverband van de Universiteitsbibliotheken, de Koninklijke Bibliotheek en de Bibliotheek van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, dat de wetenschappelijke bibliotheken moeten worden vrijgesteld van het betalen van een leenrechtvergoeding in plaats van het huidige voorstel van een jaarlijkse afkoopsom, zoals neergelegd in artikel 15c, derde lid vroegen de leden van de VVD-fractie om een reactie van de regering.

De leden van de D66-fractie hadden met belangstelling kennisgenomen van de uitvoerige beantwoording door de regering van de vragen en bezwaren door henzelf en door andere fracties in het voorlopig verslag geformuleerd. Op onderdelen konden zij zich ook vinden in deze beantwoording. Juist op enkele kardinale punten bleven zij echter met de regering van mening verschillen.

Deze leden bleven van mening dat artikel 15c, derde lid als afzonderlijke regeling voor één bepaalde debiteur om zélf de hoogte van de vergoeding vast te stellen náást de algemene regeling van artikel 15d, geschrapt zou dienen te worden. Wel wilden deze leden nog een prealabele vraag stellen: waarom is geen gebruik gemaakt van de vrijstellingsmogelijkheid

van artikel 5, derde lid van de richtlijn? De regering geeft hierop geen antwoord.

De leden van de SGP-fractie gaven blijk van hun erkentelijkheid voor de reacties van de regering op hunnerzijds gestelde vragen en gemaakte opmerkingen in het voorlopig verslag. Mede naar aanleiding van de op de memorie van antwoord ontvangen reacties van belanghebbenden, hadden deze leden er behoefte aan om ook in tweede instantie nog enige vragen voor te leggen.

Vooraf gaven deze leden nog te kennen dat zij, nu de leenvergoeding auteursrechtelijk wordt ingekaderd, het uitgangspunt hanteerden dat het privaatrechtelijk karakter van het auteursrecht ook in de uitleen- en verhuurregeling alsmede het (vrije) marktprincipe zoveel mogelijk gehandhaafd dienen te blijven. Dit uitgangspunt verhinderde hen evenwel niet om, voorzover het algemeen belang op aanwijsbare en overtuigende wijze in het geding is, een zekere ordening van de markt te aanvaarden, waarbij zij van oordeel waren dat het de taak van de overheid kan zijn om oneerlijke concurrentieverhoudingen te corrigeren dan wel te vermijden, in het bijzonder tussen de particuliere en de gesubsidieerde sector.

Deze leden gaven naar aanleiding van het in de memorie van antwoord gestelde over de openstelling van openbare bibliotheken op zondag te kennen dat, indien deze openstelling algemeen zou worden, daarin een element van oneerlijke concurrentie gelegen kan zijn.

De leden van de SGP-fractie vroegen de regering of er nog andere argumenten dan in de memorie van toelichting en van antwoord genoemde – de specifieke zorgplicht van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen en enige praktische aspecten – aan te voeren zijn waarom de bepaling van het tarief van de leenvergoeding niet voldoende gewaarborgd zou zijn door deze onder te brengen in de overlegstructuur (onderhandelingsstichting) die voor de openbare bibliotheken is gekozen.

3. DE LEENVERGOEDINGSREGELING

De leden van de CDA-fractie konden begrip opbrengen voor de redenen thans niet over te gaan tot het toekennen van een uitgeversrecht. Zij zouden echter gaarne vernemen op welke termijn het interdepartementaal overleg zal zijn afgerond en de Kamer in kennis gesteld kan worden van een regeringsstandpunt.

4. AUTEURSRECHTELIJKE EN SPECIFIEK CULTUURPOLITIEKE ASPECTEN VAN HET WETSVORSTEL

a. Auteursrechtelijke/nabuurrechtelijke aspecten

De leden van de CDA-fractie kwamen nog terug op de beantwoording van hun vraag over de aanvaardbaarheid van het tijdelijk verbodsrecht op grond van artikel 5 van de richtlijn. Zij vroegen of tegen de redenering niet kan worden ingebracht dat afwijkingen van de richtlijn slechts betrekking mogen hebben op het uitsluitende recht «toe te staan of te verbieden». Leidt het praktische verschil er dan niet toe dat het niet is toegestaan het verbodsrecht uit het individuele private domein te halen en vervolgens nog tijdelijk zonder zeggenschap daarover van de rechthebbende zelf enige tijd te handhaven? Zij verwezen in dit verband naar het commentaar van de NBLC op de memorie van antwoord. Ook wezen zij op het nadere commentaar van de Stichting Auteursrechtbelangen van 18 februari 1994. In dat commentaar wordt erop gewezen dat ook de afwijkingsmogelijkheden van de leden 1, 2 en 3 van artikel 5 van de richtlijn limitatief zijn en dus geen ruimte bieden voor het tijdelijk verbodsrecht. Gaarne zagen deze

leden deze commentaren bij de beantwoording betrokken. Zij toonden zich verrast door de mededeling in de memorie van antwoord dat een soortgelijke regeling in de andere lidstaten niet voorkomt of wordt overwogen. In samenhang met het criterium dat sprake moet zijn van «in het verkeer brengen in Nederland» zagen zij in het verlengde van hun in het voorlopig verslag gemaakte opmerkingen toch uitvoeringsproblemen. Is het niet vreemd om in het tijdperk van vrij verkeer van goederen en personen binnen de EG op dit onderdeel een afwijkende regeling tot stand te brengen die de doorzichtigheid niet vergroot? En als een uitgave in het geheel niet in Nederland in het verkeer wordt gebracht, mag een bibliotheek zo'n uitgave, die bij voorbeeld in de Verenigde Staten kan zijn gekocht, dan in het geheel niet uitlenen? Ook vroegen de leden of de handhaafbaarheid van de voorgestelde regeling ermee gediend is dat er geen geharmoniseerde wetgeving op dit cruciale punt is binnen de EG. Gaarne kregen zij hierop commentaar van de regering.

Vervolgens wilden de leden van de CDA-fractie nader ingaan op de antwoorden over de positie van de cd-rom in dit wetsvoorstel. Naar het hun voorkomt, doet een simpele verwijzing naar de Auteurswet dan wel de Wet op de naburige rechten geen recht aan de gebruikwijze van een cd-rom. Aangezien aangenomen mag worden dat de regering een cd-rom (of CD-I) niet ziet als een geschrift, vallen de cd-rom's onder het tijdelijk verbodsrecht. Deze leden vroegen echter of deze conclusie niet te simpel is, aangezien een cd-rom niet past in de definitie van «fonogram». De inhoud van de drager is veelal te typeren als een «computerprogramma» (vele cd-rom's bevatten immers software en shareware). Ook als databanken, jurisprudentie of een encyclopedie op cd-rom of CD-I beschikbaar zijn, kan eerder van een computerprogramma gesproken worden dan een geschrift of een met een geluidsdrager te vergelijken medium. Acht de regering deze interpretatie toelaatbaar binnen de definitie van «computerprogramma», zodat ook een cd-rom onder het absolute verbodsrecht zou vallen? De leden van de CDA-fractie hadden nog behoefte terug te komen op bladmuziek. Zij hadden recent een onderzoek van het SEO («Bladmuziek, Een onderzoek naar het kopiëren van muziekwerken») ontvangen, waaruit blijkt dat de verhouding gekocht/gekopieerd 3:1 is. Hoewel een en ander niet uitsluitend aan het uitlenen te wijten zal zijn, geeft dit verhoudingscijfer toch een aanwijzing voor de positie van de bladmuziek. Deze leden vroegen de regering of de conclusies van het onderzoek leiden tot een nadere standpuntbepaling ten aanzien van bladmuziek in dit wetsvoorstel.

De leden van de CDA-fractie kregen ook graag een reactie op de constatering van de Stichting Auteursrechtbelangen dat de toevoeging bij nota van wijziging haaks staat op de reprogeling.

De leden van de PvdA-fractie wilden een belangrijk punt opnieuw aan de orde stellen, namelijk de voorgestelde verbodsperiode van zes maanden zoals omschreven in het voorgestelde artikel 15c eerste lid.

Om te beginnen moesten deze leden vaststellen dat het de regering blijkbaar niet bekend is of andere EG-lidstaten overwogen bij de implementatie van de richtlijn een dergelijk systeem in te voeren. Deze leden stelden de vraag hoe de harmonisatie bij de implementatie van de richtlijn gestalte kan krijgen, als niet bekend is hoe de andere EG-lidstaten het verhuurrecht, het leenrecht en bepaalde naburige rechten op het gebied van intellectuele eigendom in hun wetgeving zullen opnemen. In het voorlopig verslag hadden deze leden de vraag gesteld of het in het wetsvoorstel voorziene tijdelijke verbodsrecht van het uitlenen van andere werken dan geschriften een rol heeft gespeeld bij de voorbereiding van de richtlijn. Meer in het bijzonder hadden zij toen de vraag gesteld waarom een dergelijke regeling uiteindelijk niet in de richtlijn is opgenomen. De regering verzuimt in de memorie van antwoord deze vraag te beantwoorden, terwijl uit de beantwoording misschien af te leiden zou zijn of

en hoeveel andere EG-lidstaten het voornemen zouden hebben een dergelijke regeling in te voeren. De leden van de PvdA-fractie verzochten de regering thans met klem om deze vraag alsnog te beantwoorden en daarbij ook de bij het Europese Parlement ingediende amendementen, waarin onder meer een verbodsperiode is opgenomen, en de uiteindelijke stemverhouding te betrekken. Zij vroegen of het verstandig is een tijdelijk verbodsrecht ex het voorgestelde artikel 15c eerste lid te introduceren, als zou blijken dat de andere EG-lidstaten dit niet willen overnemen.

De leden van de PvdA-fractie zouden gaarne een nadere reactie zien op de door de CDA-fractie in het voorlopig verslag gestelde vraag of de voorgestelde regeling van artikel 15c volgens het Europese recht te handhaven is. Deze leden verwezen daarbij ook naar het rapport van de studiegcommissie Leenrecht van de Vereniging voor Auteursrecht van januari 1994 waarin dezelfde – helaas niet nader beargumenteerde – vraag wordt gesteld. Zij verzochten de regering met klem zich bij het antwoord vraag niet te beperken tot de richtlijn, maar het Europese recht in breder perspectief te betrekken.

De regering poneert de stelling dat het uitlenen dan wel verhuren van geluidsdragers vaker zal leiden tot het kopiëren van deze produkten door de gebruiker dan bij videoprodukten. Deze stelling klinkt aannemelijk, maar zijn er betrouwbare onafhankelijke rapporten die deze stelling ondersteunen? Bestaat er overigens betrouwbaar materiaal over de invloed van het kopiëren op het koopgedrag van het publiek? En in het geval dat het kopiëren inderdaad een negatieve invloed heeft op het koopgedrag, wordt dit dan niet gecompenseerd door de vergoedingsverplichting voor het veelevoudigen voor eigen oefening, studie of gebruik van beeld- en geluidsopnamen (thuiskopieregeling)? Is er door de invoering van een verbodsperiode van zes maanden voor het uitlenen van beeld- en geluidsdragers geen sprake van een dubbele compensatie? Heeft de regering een mening over de stelling dat door deze verbodsperiode de levensvatbaarheid van de cd-uitleen wordt bedreigd?

Los van hetgeen deze leden hierboven over de verbodsperiode naar voren hadden gebracht, hadden zij nog enig commentaar op de regeling zelf zoals die is voorgesteld, in het bijzonder op het punt van de kenbaarheid van de aanvang of het einde van de verbodsperiode. De regering stelt zich op het volgende standpunt: «Het einde van de verbodsperiode is duidelijk aangegeven. Zijn de exemplaren van werken alleen in andere landen van de Europese Unie door de rechthebbende of met zijn toestemming in het verkeer gebracht, dan doet de in artikel 15c beschreven situatie zich niet voor. Er is immers geen sprake van in het verkeer brengen in Nederland door de rechthebbende of met zijn toestemming. Het verbodsrecht geldt in een dergelijk geval onverkort. Dit leidt ertoe dat bij voorbeeld beeld- of geluidsdragers die in een ander EG-land in het verkeer zijn gebracht en nog niet in Nederland, niet zonder toestemming van de rechthebbende in Nederland kunnen worden uitgeleend. (...) In dit verband zij nog eens benadrukt dat volgens het vierde lid van artikel 1 van de richtlijn het exclusieve verhuur- en uitleenrecht niet wordt uitgeput door verkoop of enige andere vorm van verspreiding van originelen of kopieën van auteursrechtelijk beschermde werken of anderszins beschermde zaken. Met andere woorden de uitputtingsregel is op deze handelingen niet van toepassing.» De leden van de PvdA-fractie achtten dit standpunt aanvechtbaar omdat er wordt gesuggereerd dat het van de rechthebbende afhangt of een auteursrechtelijk beschermd werk in Nederland in het verkeer wordt gebracht.

Stel echter dat de volgende situatie zich voordoet. Een handelsfirma koopt een partij cd's in Duitsland en verkoopt de partij aan de detailhandel in Nederland. De producent van de cd's is zich niet bewust van het feit dat de cd's in Nederland in het verkeer zijn gebracht. Zijn deze cd's nu wel of niet met toestemming van de rechthebbende in Nederland in het verkeer

gebracht? Uitgaande van de gedachte dat weliswaar de rechten betreffende verhuur en uitleen door verkoop nadrukkelijk niet worden uitgeput, doch geenszins de verdere verkoop van het auteursrechtelijk beschermde werk in de EG belemmeren, moet toch worden aangenomen dat de cd's rechtmatig in Nederland in het verkeer zijn gebracht. Zagen deze leden het goed, dan veronderstelt de eerste verkoop een wederverkoop omdat een verbod daarop niet mogelijk is; dus heeft de producent impliciet toestemming gegeven de bewuste partij cd's in Nederland in het verkeer te brengen. Het gevolg daarvan is dat de verdere verkoop geen invloed kan hebben op de rechten betreffende verhuur en uitleen. Echter, het karakter van het recht op uitleen – verbodsrecht of billijke vergoeding – kan onafhankelijk van de rechthebbende veranderen.

De eerder in het voorlopig verslag door deze leden voorgestelde wijziging inhoudende dat het werk in een EG-lidstaat met toestemming van de rechthebbende in het verkeer is gebracht, kan de regering onwenselijk achten aangezien dit tot uitholling van het tijdelijk verbodsrecht van uitlenen zou leiden, geconstateerd kan echter worden dat de door deze leden voorgestelde wijziging vermoedelijk dichter bij de werkelijkheid staat dan het regeringsvoorstel. Gaarne zagen deze leden een reactie van de regering op deze stelling en argumenten.

Over het door de regering op bladzijde 4 van de memorie van antwoord gestelde ten aanzien van nieuwe exploitatievormen, waren de leden van de VVD-fractie verbaasd. Hoe is dat te rijmen, zo vroegen deze leden, met het feit dat de regering het niet noodzakelijk vindt om in dit wetsvoorstel een regeling op te nemen voor de cd-rom en CD-I, zoals blijkt op bladzijde 9. Overigens waren deze leden nog niet overtuigd van die overweging ten aanzien van de cd-rom en CD-I. Zij vroegen de regering daarop nader in te gaan.

In verband met het door de regering op bladzijde 9 gestelde ten aanzien van de relatie tussen cultuur en auteursrecht, brachten de leden van de VVD-fractie de regering nogmaals onder de aandacht dat zij, zoals hun woordvoerder in het mondeling overleg over het bibliotheekwerk in december 1992 reeds had gesteld, vonden dat een regeling voor het betalen van leenrecht voor boeken, platen en cd's op zijn plaats is. De leden van de VVD-fractie hadden bij die gelegenheid ook al duidelijk gemaakt dat zij vonden dat een dergelijke regeling behoort tot de sfeer van het auteursrecht, méér dan tot bepaalde cultuurpolitieke belangen. In dat verband ook hadden deze leden al gezegd dat zij positief stonden tegenover de invoering van een window-bepaling van bij voorbeeld zes maanden, zoals toen al door de Nederlandse Vereniging van Grammofoonplattendetailhandelaren was gevraagd. Het zal duidelijk zijn dat de leden van de VVD-fractie ook nu positief staan tegenover de windowbepaling van zes maanden voor werken van letterkunde, wetenschap of kunst, zoals opgenomen in het voorgestelde artikel 15c, eerste lid.

Betekent, zo vroegen deze leden verder, artikel 15c, tweede lid dat er voor het uitlenen van bladmuziekuitgaven een in de tijd onbeperkt recht geldt op de leenvergoeding? De leden van de D66-fractie kwamen terug op de zogenaamde «window-regeling» in artikel 15 c, eerste lid.

In het voorlopig verslag hadden zij zich gemotiveerd uitgesproken voor het onderwerpen van de uitlening van cd's en videocassettes aan het normale auteursrechtelijke regime.

Thans stelden zij nog de volgende vraag. De mogelijkheid van een tijdelijk verbodsrecht als zodanig valt, zo meenden deze leden, niet af te leiden uit artikel 5 van de richtlijn – de richtlijn spreekt óf van een exclusief leenrecht, óf van de mogelijkheid een vergoedingsaanspraak te creëren. De memorie van antwoord (bladzijde 6 en 7) is op dit punt niet volstrekt helder. In dit verband wilden deze leden dan ook meer inzicht in de implementatie van de richtlijn in andere lidstaten, gelet ook op de doelstelling van harmonisatie van regelgeving.

De «window-regeling» is, zo merkten deze leden op, een poging om een compromis te vinden tussen enerzijds de belangen van auteursrecht-hebbers en anderzijds het cultuurpolitieke belang van de mogelijkheid van uitlenen en verhuren door bibliotheken, en meer in het bijzonder door fonotheken.

Opmerkelijk is dat in de bij de Kamer binnengekomen commentaren van de zijde van die bibliotheken juist wordt gepleit voor het andere uiterste: het geheel onder een vergoedingsregeling brengen ook van andere werken dan geschriften. Het compromis gaat volgens hen dus niet ver genoeg. Als belangrijkste argument wordt gegeven dat de levensvatbaarheid van fonotheken, en daarmee de cultuur-politieke doelstelling ervan, zal worden ondermijnd door het instellen van een tijdelijk verbod van zes maanden.

Onverlet het eerder gestelde vroegen deze leden de regering om ook op deze redenering een reactie te geven.

In de memorie van antwoord wordt op juiste formele gronden betoogd dat artikel 9, tweede lid, van de Berner Conventie niet relevant is voor de beperking van het recht op uitlening, aangezien genoemd artikel op het veeleenvoudigingsrecht betrekking heeft en niet op het openbaarmakingsrecht, waarvan het uitleenrecht een uitwerking is. De leden van de SGP-fractie vroegen de regering of genoemd artikel in materiële zin geen relevante criteria biedt bij de vraag welke beperkingen van het uitleenrecht redelijkerwijs aanvaardbaar zijn.

Naar aanleiding van de uitleg die op bladzijde 11 van de memorie van antwoord wordt gegeven aan de woorden «in het verkeer brengen», waarbij het accent valt op het ter beschikking stellen van exemplaren van een werk aan het publiek, stelden de leden van de SGP-fractie de vraag of uit deze uitleg de conclusie kan en moet worden getrokken dat de verblijfplaats van het werk niet relevant is. Indien deze conclusie juist is, waarom wordt dan aan de considerans van de richtlijn zo'n zwaarwegende betekenis toegekend dat het ter beschikking stellen voor «raadpleging ter plaatse» niet als verhuur of uitlening kan/mag worden aange-merkt, zo vroegen deze leden. Zij vroegen waarom het ter beschikking stellen voor beperkte tijd tegen vergoeding door niet voor het publiek toegankelijke instellingen niet als verhuur zou moeten worden aange-merkt.

Wat betreft het in de memorie van antwoord op bladzijde 10 gestelde over de «sprinterservice», stelden de leden van de SGP-fractie de vraag hoe geconcludeerd kan worden dat hier niet van een indirect economisch voordeel sprake is terwijl een evaluatie van deze experimentele regelingen nog niet beschikbaar is. Zij stelden deze vraag mede tegen de achtergrond van het feit dat in de abonnementsgelden voor de bibliotheken toch een dekking van de huishoudelijke kosten mag worden gezien.

Deze leden zetten een groot vraagteken bij het standpunt in de memorie van antwoord dat zelfs indien de activiteit, zoals de sprinterservice, zelf een sterk commercieel karakter draagt, zij niettemin als uitlening blijft te kwalificeren indien de instelling maar niet in algemene zin marktgericht bezig is. Indien deze stelling juist zou zijn, vroegen deze leden of ook voor boeken een window-regeling niet overwogen zou moeten worden, aangezien zij anders een verstoring van de concurrentieverhoudingen vreesden.

De leden van de SGP-fractie ontkwamen, ook na lezing van de memorie van antwoord, niet aan de indruk dat het voorstel bibliotheken in een bevoorrechte positie plaatst ten opzichte van verhuurders wat betreft andere dragers dan geschriften. Voor zover het de (window)periode betreft, waarin ten aanzien van zowel verhuur als uitlening een verbodsrecht van toepassing is, zal, gelet op het algemene recht en het mededingingsrecht, inderdaad geen of weinig ruimte zijn voor de

rechthebbenden om een onderscheid te maken. De regering spreekt op bladzijde 9 van de memorie van antwoord weliswaar de verwachting uit dat het regime na verloop van de zes-maanden-termijn nog identiek zal zijn, omdat rechthebbenden de verhuur alsdan tegen vergoeding zullen toestaan, maar deze leden stelden de vraag welke garanties in dit opzicht bestaan, aangezien rechthebbenden een bepaalde uitoefening van hun exclusieve recht niet kan worden opgelegd.

De leden van de SGP-fractie betreurden het dat een window-regeling voor bladmuziek wordt uitgesloten. Zij meenden dat onvoldoende rekening is gehouden met het gegeven dat er met betrekking tot bladmuziek een zeer uitgebreide illegale kopieerpraktijk bestaat, die in hoge mate inwerkt op de verhuur- en verkoopmarkt van bladmuziek. Een loutere vergoedingsregeling voor de uitlening van bladmuziek achtten zij ontoereikend. Zou er niet veel voor pleiten, zo vroegen zij, het absolute verbodsrecht dat voor de verhuur geldt, voor ten minste zes maanden ook voor het uitlenen van bladmuziek te laten gelden. Een andere oplossing met betrekking tot het uitlenen van bladmuziek zou in hun ogen een window-regeling zijn. Zij deden daartoe het voorstel in het tweede lid van artikel 15c de woorden «de partituur of de partijen van een muziekwerk daaronder begrepen» te vervangen door: «de in dat werk opgenomen andere werken daaronder begrepen» en een tweede zin aan het tweede lid toe te voegen, luidende: «De eerste zin is niet van toepassing op de partituur of de partijen van een muziekwerk». Gaarne vernamen deze leden een reactie op deze suggestie.

Wat betreft de positie van de cd-rom hadden de leden van de SGP-fractie twijfel behouden of de simpele verwijzing in de memorie van antwoord naar de Auteurswet dan wel de Wet op de naburige rechten de uitgever van een cd-rom veel zekerheid biedt. Zij vroegen of een cd-rom als een geschrift moet worden beschouwd dan wel onder de definitie van fonogram (in de WNR) kan worden gebracht.

Wat betreft de CD-I vroegen deze leden waarom hiervoor niet een absoluut leenrecht is opgenomen, zoals voor computerprogrammatuur is voorgesteld.

b. Specifiek cultuurpolitieke aspecten

De leden van de PvdA-fractie hadden kennisgenomen van het door de regering gestelde met betrekking tot de verhouding van de Berner Conventie, de Auteurswet en de Richtlijn. Zij hadden daarbij vastgesteld dat ook het dwingend voorschrijven van de herverdeling van gelden door het verbinden van voorwaarden in het repartitiereglement (in plaats van in de wet) evenzeer op gespannen voet kan staan met de beginselen van de Berner Conventie en de beginselen van het auteursrecht, maar dat dit een noodzakelijk en onvermijdelijk gevolg is van de keuze om het leenrecht (met de daaraan verbonden aspecten) in de Auteurswet onder te brengen, hoewel de richtlijn daartoe niet verplicht. Deze leden vroegen een reactie van de regering op deze constatering.

In de memorie van toelichting (bladzijde 1) op het wetsvoorstel heeft de regering nog eens een belangrijke doelstelling van de cultuurpolitieke aspecten in herinnering gebracht: «Daarmee wordt tevens uitvoering gegeven aan de door de Tweede Kamer aangenomen motie-Nuis (Kamerstukken II, 1986/87, 18 957, nr. 55) en het in de Letterenbrief (Kamerstukken II, 1989/90, 20 928, nr. 4) neergelegde voornemen te komen tot een auteursrechtelijke regeling van het leenrecht.» Inderdaad voldoet de tekst van het wetsvoorstel aan dit uitgangspunt. Verdwenen zijn hier de in de literatuur ook uitgebreid bekritiseerde «cultuurpolitieke» inbreuken op dit beginsel, zoals deze worden aangetroffen in de geldende leenvergoedingsregeling van de Welzijnswet. Verbazingwekkend is dan wel nu te moeten constateren dat wat net via de voordeur van de wettekst

is uitgewerkt, straks zal terugkomen via de achterdeur van het door de rechthebbenden zelf vast te stellen repartitiereglement. «Specifiek cultuurpolitieke aspecten», zoals de aftopping van de vergoedingsrechten van succesrijke auteurs en de bestemming van rechten voor de vorming van culturele subsidiepotjes, dienen de rechthebbenden zelf in hun repartitiereglement op te nemen. Dat voorkomt, zo leert nu de memorie van antwoord op bladzijde 13, de noodzaak tot overheidssubsidiëring en bekostiging uit collectieve middelen. Niet de belastingbetalers in het algemeen, doch de kunstenaars zelf zullen de kunsten moeten subsidiëren. Deze corporatistische gedachtengang wordt dan kracht bijgezet door het dreigement op bladzijde 14 van de memorie van toelichting dat de ministeriële «goedkeuring van het repartitiereglement dientengevolge mede afhankelijk zal zijn van de concretisering daarvan.» De leden van de D66-fractie overwogen de indiening van opnieuw een motie om te komen tot een niet door budgettaire politiek te doorkruisen auteursrechtelijke regeling van het leenrecht.

7. ARTIKELEN

Artikel 1

Onderdeel A

Artikel 12

De leden van de CDA-fractie zagen bevestigd dat de positie van de schoolboekenfondsen onduidelijk is. Naar hun mening is het dan ook onduidelijk met welke gegevens de Minister van Onderwijs en Wetenschappen rekening dient te houden bij het vaststellen van de vergoeding. Op welke wijze is het feitelijk gedrag van schoolboekenfondsen dan voor externen controleerbaar dan wel vindt handhaving door de Minister van Onderwijs en Wetenschappen plaats? Moet de conclusie niet zijn dat de regeling gemakkelijk ontduken dan wel oneigenlijk gebruikt kan worden?

Deze leden achtten dit een weinig bevredigende interpretatie van het wetsvoorstel als zoveel onduidelijkheden blijven bestaan. Ook in de nadere reactie van de Koninklijke Nederlandse Uitgeversbond van 18 februari 1994 hadden zij nader materiaal aangetroffen, dat hen daarin bevestigde. Zij drongen er bij de regering op aan tot een duidelijker criterium te hanteren.

De regering haalt – met betrekking tot de notie «voor het publiek toegankelijke instellingen» – de omschrijving aan zoals die in het oorspronkelijke voorstel voor de richtlijn werd omschreven, aldus de leden van de PvdA-fractie. Kan hieruit worden afgeleid dat de regering deze omschrijving aanvaardt?

Deze leden waren verbaasd dat de regering wel met zekerheid kan vaststellen dat voor openbare en wetenschappelijke bibliotheken en gesubsidieerde kunstuitleninstellingen vast staat dat zij voldoen aan de notie «uitlening» zoals gehanteerd in de richtlijn, maar dat dit voor schoolboekenfondsen niet het geval is. Het is noodzakelijk om duidelijkheid voor scholen te scheppen zodat zij op de nieuwe omgeving in kunnen spelen. Deze leden vroegen of scholen zich door bij voorbeeld een statutaire bepaling, praktisch inhoudende dat er geen direct of indirect winstoogmerk in het geding is, zekerheid kunnen verschaffen over de kwalificatie «uitleen» voor hun fonds. Zo nee, hoe is deze zekerheid dan wèl te geven?

De leden van de VVD-fractie vroegen of dit wetsvoorstel ook betrekking heeft op de positie van ondernemingen die zich bezig houden met de

verhuur en bezorging van leesportefeuilles en zo ja, in hoeverre en op welke wijze. Dezelfde vragen stelden deze leden wat betreft de positie van de exploitanten van schoolboekenfondsen en hun klanten.

Uit de memorie van antwoord hadden de leden van de SGP-fractie begrepen dat wat schoolboekenfondsen betreft aan de hand van de concrete omstandigheden zal moeten worden beoordeeld of sprake is van uitlenen of verhuren.

Zij vroegen welke betekenis toegekend moet worden aan de omstandigheid dat schoolboekenfondsen voor honderd procent vervangend zijn voor aankoop en dat de terbeschikkingstelling niet voor een beperkte tijd plaatsvindt en soms aan derden is uitbesteed.

Indien de activiteiten van schoolboekenfondsen als uitlening zou moeten worden aangemerkt, acht de regering het dan juist dat de verschuldigde vergoeding eenzijdig wordt vastgesteld door de Minister van Onderwijs en Wetenschappen, zo vroegen deze leden, daar de schoolboeken immers door de ouders worden gehuurd en betaald. Tevens vroegen zij of bij de afkoopsom die de minister blijkbaar in gedachten heeft, rekening is gehouden met de uitleenvergoedingen onder andere voor leerboeken in het basisonderwijs. Meer in het algemeen stelden zij nog de vraag of eventuele financiële consequenties van het wetsvoorstel voor het (basis)onderwijs en voor de onderwijsbegroting zijn overwogen.

Onderdeel B

Artikel 12a

De leden van de PvdA-fractie hadden moeite om de reactie van de regering op de vraag van de leden van de CDA-fractie betreffende het ontbreken van het begrip «rechtverkrigenden» te begrijpen. Aan de ene kant zegt de regering dat van het recht op een billijke vergoeding geen afstand kan worden gedaan, zij het dat de richtlijn ex artikel 4 derde lid de mogelijkheid biedt om het beheer toe te vertrouwen aan maatschappijen voor collectieve belangenbehartiging; aan de andere kant stelt de regering dat het recht op een billijke vergoeding wel kan worden overgedragen. Als van het recht op een billijke vergoeding «geen afstand kan worden gedaan», maar dit wel kan worden overgedragen, hoe kan de auteur zijn verhuurrecht dan aan de producent leveren?

Deze leden vroegen vervolgens of de overdracht niet in strijd is met de geest van de richtlijn. De praktijk zal immers laten zien dat de producenten bij de maker zullen bedingen – en ook kunnen bedingen gezien hun machtspositie – dat het verhuurrecht aan hen wordt overgedragen. Daarmee wordt de doelstelling van de richtlijn – bescherming van de maker – uitgehold, zo meenden deze leden.

Artikel 12b

De leden van de CDA-fractie ontvingen graag een nader commentaar van de regering op de kwesties die door de Stichting Leenrecht tegen de beantwoording zijn ingebracht. Samengevat komt een onderdeel erop neer dat het voor een kunstenaar onmogelijk te bewijzen is dat hij conform artikel 39 van de BKR geen toestemming tot uitlening heeft gegeven. Een tweede onderdeel is dat op algemeen auteursrechtelijke, maar ook meer rechtsprincipiële gronden zou moeten gelden dat ook de beeldend kunstenaar, indien hij nieuwe rechten verwerft, in staat moet worden gesteld van die rechten in hun volle omvang te kunnen profiteren, al is het maar dat hij daarvoor een billijke vergoeding ontvangt. Met betrekking tot voorafgaande vervreemdingen kan toch niet worden gesteld dat de koper geacht kan worden met de betaling van de koopsom dat nieuwe recht van de beeldend kunstenaar al verworven te hebben.

In verband met het antwoord op de vraag van de leden van de VVD-fractie naar de overdracht van het leenrecht bij de verkoop van beeldende kunst, vroegen deze leden toch nadere informatie over de achtergrond van de fictie van overdracht van het leenrecht, zoals neergelegd in artikel 12b van het wetsvoorstel. En wat is, zo vroegen de leden van de VVD-fractie, de reactie van de regering op het standpunt van de Federatie van Kunstenaarsverenigingen, de Kunstenbond FNV, de Beroepsvereniging van Beeldende Kunstenaars en de Stichting Auteursrechtbelangen dat deze overdracht, zoals neergelegd in het voorgestelde artikel 12b, in strijd is met de EG-richtlijn die dit wetsvoorstel beoogt te implementeren?

De leden van de D66-fractie overwogen de indiening van een amendement tot schrapping van dit artikel dat een exorbitante vorm van wettelijke rechtsoverdracht aan de koper van een kunstwerk behelst.

Onderdeel C

Artikel 15c

De leden van de CDA-fractie merkten op geen dwingende redenen te zien om de vrijstelling van de blindenbibliotheken niet in de wet vast te leggen, daar de regering de inhoudelijke argumenten tot vrijstelling van de blindenbibliotheken onderschrijft.

De leden van de PvdA-fractie waren verbaasd dat de regering wel de inhoudelijke motivering voor een uitzondering voor blindenbibliotheken – zoals door deze leden in het voorlopig verslag weergegeven – onderschrijft, maar niet de logische consequentie daaruit trekt. Deze leden wilden de regering eraan herinneren dat ook de stelling «Een vrijstelling van de leenvergoeding zou daarom niet afhankelijk moeten zijn van de goede wil van andere belanghebbenden, maar behoorlijk in de wet moeten worden vastgesteld zodat ook op langere termijn deze vrijstelling is gewaarborgd» onderdeel uitmaakte van die motivering. Ook de leden van de PvdA-fractie waren van de goede bedoelingen van de Koninklijke Nederlandse Uitgevers Bond overtuigd. Het gaat echter om de zekerheid van een vrijstelling voor blindenbibliotheken op de langere termijn, die een wettelijke regeling kan bieden. Een toezegging van een belanghebbende – hoe sympathiek ook – biedt daarvoor onvoldoende waarborg.

In verband met de nota van wijziging bij het wetsvoorstel vroegen de leden van de VVD-fractie wat precies is bedoeld met de woorden «voor de eerste maal», zoals voorgesteld in artikel 15c, eerste lid. En, zo vroegen zij, welke reikwijdte heeft het begrip «voor de eerste maal», naar bij voorbeeld tijdspanne en regio? Deze leden vroegen de regering daarbij ook in te gaan op de vraag wat dat betekent voor bij voorbeeld «releases», moderne heruitgaven van oudere muziekwerken.

Artikel 15d

De leden van de CDA-fractie merkten op dat naar hun oordeel de gevolgen van het wetsvoorstel geheel of gedeeltelijk door de instellingen moeten worden opgevangen. Voor zover dit niet binnen de begrotingen kan worden opgevangen, zal de lener een deel van de kosten moeten dragen. De uitleg van de regering aan de term «billijke vergoeding» stemde deze leden tot tevredenheid, al kan natuurlijk niet met zekerheid worden aangenomen dat betrokkenen zich zodanig zullen opstellen. Gelet op de effecten van het wetsvoorstel voor de betrokkenen drongen zij er op aan dat bij de vaststelling van de vergoeding rekening zou worden gehouden met de inpasbaarheid van de vergoeding in de exploitatie van de bibliotheken. Naar hun oordeel moet ook de onderhandelingsstichting

zich van dit soort aspecten rekenschap geven teneinde schoksgewijze gevolgen voor bibliotheken en consument te voorkomen. Is de regering bereid de statuten van de stichting op dit onderdeel te toetsen? Zij gaven de regering in overweging expliciet vast te leggen de gevolgen van dit wetsvoorstel, gelet op de culturele doelstellingen, na vijf jaar te evalueren.

Artikel 15g

De leden van de CDA-fractie waren er door het antwoord niet van overtuigd dat het geen voordelen zou kunnen hebben de termijnbepaling uit wetsvoorstel 22 600 over te nemen in dit wetsvoorstel. Dit zou naar hun mening de uitvoering ten goede kunnen komen en kan onverlet laten dat de opgave «onverwijld» wordt gedaan.

De voorzitter van de commissie,
Swildens-Rozendaal

De griffier van de commissie,
De Gier